

Z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w 2017 roku

Archiwum Nauki gromadzi materiały archiwalne należące do państwowego zasobu archiwalnego, zgodnie z dokumentem powierzenia, wydanym przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych Prezesowi Polskiej Akademii Nauk, oraz należące do niepaństwowego zasobu archiwalnego, stanowiące własność Polskiej Akademii Umiejętności.

Nadzór nad Archiwum Nauki pełnił prezes Oddziału PAN w Krakowie prof. Andrzej Jajszczyk, zgodnie z delegacją udzieloną przez prezesów PAN i PAU na podstawie §4 Statutu Archiwum Nauki z 9 VI 2016 r.

Rada Naukowa, w składzie: prof. prof. Michał Turała (przewodniczący), Jan Machnik (wiceprzewodniczący), mgr Ewa Dziurzyńska (sekretarz); członkowie: prof. Andrzej Banach, dr Barbara Berska, prof. prof. Barbara Godzik, Adam Kotarba, dr Rita Majkowska, prof. prof. Ryszard Nycz, Krzysztof Stopka, Waław Uruszczak, Jerzy Wyrozumski, obradowała 13 marca. Omówiła i przyjęła sprawozdanie Archiwum za rok 2016 oraz plan na rok 2017. Na posiedzeniu tym poddano pod dyskusję i przyjęto jednomyślnie tekst *Regulaminu Rady Naukowej Archiwum Nauki PAN i PAU* oraz *Regulaminu Konkursu na stanowisko Dyrektora pomocniczej placówki naukowej Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności działającej pod nazwą Archiwum Nauki PAN i PAU*.

Powołana Komisja Konkursowa, pod przewodnictwem prof. dr. Andrzeja Banacha, przeprowadziła konkurs i wyłoniła kandydata na stanowisko dyrektora Archiwum Nauki. Został nim historyk i archiwista dr Adam Górski.

Archiwum Nauki realizowało zadania statutowe zgodnie z założonym programem, przy obsadzie etatowej: 8,4 etatu PAN, 2,5 etatu PAU, wykonywane przez 15 pracowników. Od stycznia do października 2017 r. jedna osoba przebywała na urlopie macierzyńskim. Pomocą służyli również wolontariusze (3 osoby) i praktykanci – studenci historii UJ (5 osób).

Archiwum, zgodnie z porozumieniem między PAN i PAU z 3 IV 2002 r., było finansowane przez obie Akademie.

W roku sprawozdawczym, dzięki wygospodarowanym własnym funduszom, Polska Akademia Nauk przeznaczyła środki na wyrównanie dysproporcji w wynagrodzeniach pracowników.

Polska Akademia Umiejętności zakupiła 2 komputery z oprogramowaniem, sfinansowała digitalizację m.in. ostatniej części akt Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z lat 1815–1872 (11 885 skanów) oraz protokołów Zarządu PAU z lat 1873–1936. Archiwum Nauki korzystało też nieodpłatnie z Pracowni Digitalizacyjnej PAU na potrzeby swoich badań.

W roku sprawozdawczym nastąpił przyrost zasobu archiwalnego o 89,05 mb oraz 40,7 GB (15 063 pliki) dokumentacji elektronicznej. Stan zasobu archiwalnego w dniu 31 XII 2017 r. wyniósł 1640,37 mb.

Wśród nabytków znalazły się m.in. materiały fizyka Wiesława Czyży (1927–2017), historyka sztuki i architekta Józefa Frazika (1922–1998), historyka sztuki Mariana Słoneckiego (1886–1969), przyrodnika Krystyny Grodzińskiej (ur. 1934), historyków: Ireny Homoli-Skąpskiej (1929–2017), Karoliny Targosz (ur. 1938), językoznawcy Marii Karpluk (1925–2016), profesora nauk technicznych Stanisława Lenkiewicza (1916–2012) oraz geologa Jerzego Znoski (1922–2017). Stałe uzupełniane są cennymi materiałami spuścizny: chemika Adama Bielańskiego (1912–2016), geologów Stanisława Czarnieckiego (1921–2013) i Jacka Rutkowskiego (1934–2016), matematyka Andrzeja Pelczara (1937–2010), geologa i uczestnika bitwy pod Monte Casino Wojciecha Narębskiego (ur. 1925) oraz historyka prawa Wacława Uruszczaka (ur. 1946).

W ramach opracowania zasobu ciągle uzupełniany jest tymczasowy inwentarz zespołu akt Polskiej Akademii Umiejętności (1872–1952–1989), dzięki prowadzonym pracom melioracyjnym w wybranych grupach akt (m.in. Biblioteka, Komisja Fizjograficzna).

Kontynuowane były prace nad inwentarzami spuścizn m.in. filozofów Romana Ingardena, Izdory Dąbskiej, mongolisty Władysława Kotwicza, historyka sztuki Karoliny Lanckorońskiej. Trwają prace nad porządowaniem i scalaniem korespondencji filozofa Wincentego Lutosławskiego.

W wyniku prac identyfikacyjnych i ewidencyjnych prowadzonych nad obiektami z zakresu falerystyki ze spuścizn uczonych opracowano pod względem merytorycznym i technicznym 268 sztuk medali, odznaczeń i plaketek.

Systematycznie katalogowane są fotografie znajdujące się w spuściznach. W roku ubiegłym skatalogowano 1570 fotografii. Stan skatalogowanych fotografii w dniu 31 XII 2017 r. wynosi 29 884 sztuki.

W 2017 r., w ramach projektu „PAUart. Katalog on-line zbiorów artystycznych i naukowych” (www.pauart.pl), realizowanego przez Polską Akademię Umiejętności przy współdziałaniu Archiwum Nauki, opracowano naukowo i wprowadzono do bazy danych 800 opisów katalogowych fotografii ze spuścizny geologa Walerego Goetla.

Systematycznie prowadzone są prace zabezpieczające w wybranych zespołach archiwalnych. W 2017 r. przygotowano do skanowania drugą część akt Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (1815–1872), zdigitalizowano 100 j.a. akt – 11 885 skanów w formacie zabezpieczającym tiff, w celu umieszczenia w 2018 r. na stronie internetowej (www.inwentarz.tnk.pl). Zdigitalizowano również listy Romana Ingardena do Izydory Dąbskiej (195 skanów), protokoły posiedzeń Zarządu Polskiej Akademii Umiejętności z lat 1873–1936 (1580 skanów) oraz 4 mapy ze spuścizny Karoliny Lanckorońskiej (4 skany ponadformatowe). Usługę wykonała firma Archi-doc w Pracowni Archiwum Nauki.

Na potrzeby grantu Uniwersytetu Jagiellońskiego „Archiwum elektroniczne Romana Ingardena. Nieznana korespondencja i prace naukowe wybitnego polskiego humanisty”, w oparciu o zasady skanowania obowiązujące w Archiwum Nauki pracownicy Instytutu Filozofii UJ wykonali 6524 skany korespondencji Romana Ingardena (depozyt z 2016 r.). Skany zostały przekazane przez Instytut w zamian za udostępnienie materiałów oraz konsultacje. Miejsce realizacji skanowania – Pracownia Naukowa Archiwum Nauki.

Realizując zamówienia korzystających ze zbiorów oraz dla potrzeb własnych Archiwum (m.in. w celach wydawniczych lub ekspozycyjnych) wykonano we własnym zakresie 903 skany fotografii i 14 067 skanów materiałów archiwalnych z zespołów archiwalnych TNK, PAU oraz ze spuścizn Aleksandra Birkenmajera, Marii Dąbskiej, Walerego Goetla, Fryderyka Hoyera jun., Tadeusza Kowalskiego, Mieczysławy Mitery-Dobrowolskiej, Przemysława Mroczkowskiego, Jana Rozwadowskiego, Władysława Semkowicza, Adama Vetulaniego.

W ramach sprawowanego nadzoru nad placówkami PAN oraz PAU udzielono 12 konsultacji w sprawach kancelaryjno-archiwalnych. Prowadzono kontrole wewnętrzne oraz dokonano ekspertyzy w wybranych archiwach zakładowych instytutów PAN w Krakowie. W Archiwum Nauki 27 IV odbyło się spotkanie w sprawie zaktualizowania zasad nadzorowania archiwów zakładowych instytutów PAN i współdziałania w tym zakresie Archiwum Narodowego w Krakowie i Archiwum Nauki. W spotkaniu wzięły udział: z-ca dyrektora Archiwum Narodowego Kamila Folprecht, kierownik Oddziału VI Archiwum Narodowego Katarzyna Jaskółka-Lesiak, dyrektor Archiwum Nauki Rita Majkowska, Bernadeta Wilk (kierująca sprawami nadzoru w Archiwum Nauki), Ewa Dziurzyńska, Tomasz Filip, Marta Tylka.

Pracownicy Archiwum Nauki sprawujący opiekę nad archiwami zakładowymi instytutów PAN uczestniczyli w 11 kontrolach archiwów instytutów PAN, przeprowadzonych przez Archiwum Narodowe w Krakowie.

Archiwum Nauki udostępnia swoje zbiory w Pracowni Naukowej; w 2017 r. zanotowano 616 odwiedzin 174 czytelników. Użytkownikom udostępniono 2697 j.a., 807 wol. wydawnictw zwartych, 657 wol. czasopism i 17 plików na nośnikach elektronicznych. W odpowiedzi na zapytania badaczy zrealizowano 76 kwerend. Do celów wydawniczych i ekspozycyjnych udostępniono 859 skanów fotografii oraz 1088 skanów materiałów archiwalnych. Wypożyczono do Archiwum Nauki na wystawy własne 13 obiektów. Ze zbiorów Archiwum Nauki wypożyczono 28 obiektów na wystawy obce.

W Archiwum Nauki praktyki I i II stopnia odbywało 5 studentów historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dla studentów i gości przygotowano 8 pokazów archiwalnych z prelekcjami.

W ramach popularyzacji zbiorów w roku 2017 w sali wystawowej Archiwum Nauki przy ul. Św. Jana 26 oraz poza jego siedzibą prezentowane były następujące wystawy:

1. *Łącząc miłość nauki z miłością Ojczyzny. Ofiarodawstwo na rzecz Polskiej Akademii Umiejętności* (18 XI 2016–30 III 2017) wraz z prezentacją multimedialną o tym samym tytule.

2. *Bogna Krasnodębska-Gardowska (1900–1986). Grafiki z kolekcji Gabinetu Rycin PAU* (8 V–30 VI 2017, zorganizowana wspólnie z Biblioteką Naukową PAU i PAN w Krakowie).

3. *Ekslibrisy i małe grafiki Krzysztofy Lachtary* (16 IX–29 IX 2017, zorganizowana wspólnie z Krakowską Galerią Ekslibrisu).

4. *Polscy uczeni w świecie. Wymiana inspiracji i wiedzy w kontaktach uczonych Europy Środkowej* (16 X–3 XI 2017, wystawa w ramach V Kongresu Polskich Towarzystw Naukowych w Świecie, organizowanego przez PAU) wraz z prezentacją multimedialną *Zagraniczne peregrynacje uczonych*.

5. *Z myślą o przyszłości nauki i Ojczyzny. Ofiarodawstwo na rzecz Polskiej Akademii Umiejętności* (16 XI 2017–23 III 2018), towarzysząca konferencji pt. *Mecenasi i darczyńcy w dziejach nauki polskiej. AU i PAU w kręgu społecznej troski*, organizowanej wspólnie z PAU, wraz z prezentacją w formie pliku filmowego ze spisem ofiarodawców. Wystawa posterowa pt. *Mecenasi i darczyńcy w dziejach nauki polskiej. AU i PAU w kręgu społecznej troski* (16 XI 2017–3 III 2018) prezentowana była w gmachu PAU.

6. *Na falach Nilu. Z podróży Walerego Goetla do Afryki* (1 VI 2016–XI 2017) w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie.

7. *60. rocznica powstania Oddziału PAN w Krakowie* – ekspozycja posterowa, prezentowana 14 XI podczas uroczystego posiedzenia Oddziału PAN w Krakowie w Collegium Maius; w rozszerzonej wersji pojawiła się przy Gabinetecie Prezesa PAN w Warszawie w styczniu 2018 r.

W celu popularyzacji zbiorów w formie elektronicznej, na stronie internetowej: www.tnk.krakow.pl umieszczone zostały spacery wirtualne po wystawach: *Wznosząc gmach narodowej wiedzy* oraz *Polscy uczeni w Świecie. Wymiana inspiracji i wiedzy w kontaktach uczonych Europy Środkowej*.

Materiały z zasobu Archiwum Nauki były również prezentowane na następujących wystawach obcych: *Z głową. Bez karabinu* – w Muzeum Armii Krajowej (17 II 2016–10 I 2017); materiały archiwalne prof. Wojciecha Narębskiego – w Izbie Pamięci Centrum Operacji Lądowych – Dowództwo Komponentu Lądowego im. Gen. broni Władysława Andersa (11 V–15 VIII 2017); *Pod przewodnią gwiazdą nauki. W stulecie śmierci Mariana Smoluchowskiego* – w Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego (17 VIII–20 X 2017); *Pamięci prof. Aleksandra Birkenmajera 1890–1967* – w Bibliotece Jagiellońskiej (3 X–22 XI 2017).

Na podstawie materiałów ze spuścizny geologa i rektora AGH Walerego Goetla powstał poświęcony mu film dokumentalny, zrealizowany przez Filmotekę Małopolską. Sesja zdjęciowa i wywiad z prof. S. Alexandrowiczem miały miejsce w Pracowni Naukowej Archiwum Nauki we wrześniu 2017 r.

Informacje o wystawach i innych wydarzeniach ukazywały się m.in. na stronie internetowej PAN i PAU oraz w „PAU-zie Akademickiej”, ale przede wszystkim na stronie internetowej Archiwum (www.archiwum-nauki.krakow.pl). Strona jest stale aktualizowana, w 2017 r. odwiedziło ją 26 850 osób.

W ramach współpracy z zagranicą realizowano zadania przewidziane w trzyletnim (2016–2018) projekcie pt. „Wymiana inspiracji i wiedzy w kontaktach czeskich i polskich uczonych” wspólnie z Instytutem Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej oraz z Archiwum Uniwersytetu Karola w Pradze.

Zgodnie z zaplanowanym programem mgr Ewa Dziurzyńska podczas pobytu w Pradze przeprowadziła kwerendę w Archiwum Akademii Nauk Czeskiej Republiki oraz wybrała eksponaty na wystawę pt. *Polscy uczeni w Świecie. Wymiana inspiracji i wiedzy w kontaktach uczonych Europy Środkowej*. Natomiast mgr Joanna Laskosz i mgr Marcin Maciuk pracowali nad przygotowywaną do druku – wspólnie z archiwistami czeskimi – edycją źródłową wzajemnej korespondencji geologów Walerego Goetla i Radima Kettnera.

W Krakowie kwerendy archiwalne prowadzili pracownicy czeskiego archiwum: PhDr. Tomáš Pavlíček, PhDr. Jan Chodějovský, PhDr. Hana Kábová. Uczestniczyli w V Kongresie Polskich Towarzystw Naukowych w Świecie, zorganizowanym przez PAU, i w otwarciu ww. wystawy.

Kontynuowano współpracę z Zakładem Turkologii i Ludów Azji Środkowej Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego – z dr Agatą Bareją-Starzyńską, dr. hab. Jerzym Tulisowem oraz prof. Sampildonovem Chuluunem, dyrektorem Instytutu Historii i Archeologii Mongolskiej Akademii Nauk. Ze względu na konieczność przedłużenia terminu planowanej publikacji przez stronę mongolską, podpisano aneks do trójstronnego porozumienia, zawartego 30 V 2016 r. Porozumienie dotyczy opracowania i publikacji dokumentów związanych ze spisem powszechnym w Mongolii w latach 1915–1916, pochodzących ze spuścizny Władysława Kotwicza.

W ramach współpracy z orientalistami warszawskimi, mongolskimi i japońskimi w 2017 r. Archiwum Nauki otrzymało zaproszenie do wzięcia udziału w warsztatach „The I Workshop for International Cooperative Project «Analyzing Historic Photographs of Foreign Missionaries and Expeditions to Mongolia»”, zorganizowanych przez National Museum of Ethnology w Osace (7–8 XI). Zaproponowany przez Archiwum Nauki temat dotyczył metodyki opracowania i publikacji cyfrowych kopii fotografii ze spuścizny Władysława Kotwicza. W związku z przewidywanym umieszczeniem fotografii Kotwicza w bazie PAU-art, reprezentowanie Archiwum Nauki i PAU powierzono Annie Michalewicz, koordynatorowi projektów digitalizacyjnych w PAU. Tekst wystąpienia, poruszający możliwość współpracy Archiwum Nauki, Polskiej Akademii Umiejętności, Zakładu Turkologii i Ludów Azji Środkowej Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego ze stroną japońską oraz publikacji kopii cyfrowych fotografii ze spuścizny Władysława Kotwicza, a także prezentujący bazę danych „PAUart. Katalog on-line zbiorów artystycznych i naukowych”, został opracowany na podstawie materiałów przygotowanych przez Archiwum i zaprezentowany w Osace.

Pracownikom i korzystającym ze zbiorów Archiwum Nauki służą bogate specjalistyczne księgozbiory: biblioteka Henryka Barycza, Biblioteka Rozdolska Lanckorońskich oraz księgozbiór podręczny. Jest on stale uzupełniany przez dary i zakupy. W 2017 r. wpłynęło 645 wol. wydawnictw zwartych i czasopism. Stan całego księgozbioru w dniu 31 XII wynosi 13 478 numerów inwentarzowych. Do elektronicznej bazy bibliotecznej Archiwum Nauki w ramach retrokonwersji wprowadzono 1589 opisów bibliograficznych. Ogółem w bazie jest 9021 rekordów. Trwały prace nad księgozbiorem Henryka Barycza; do inwentarza wprowadzono 424 pozycje. Kolejne partie księgozbioru są ciągle poddawane odkwaszaniu (198 wol.), a także zabiegom introligatorskim (34 wol.).

Pracownicy Archiwum Nauki uczestniczą w opracowaniu serii wydawniczej Polskiej Akademii Umiejętności i Archiwum Nauki PAN i PAU

„W służbie nauki”; w 2017 r. trwały prace redakcyjne nad tomem *Roman Dyboski 1883–1945 i Władysław Tarnawski 1885–1951. Materiały z posiedzenia naukowego w dniu 18 listopada 2011 r.* (druk w 2018 r.). W 2017 r. ukazało się 9 pozycji wydawniczych autorstwa pracowników Archiwum Nauki, wśród nich wydawnictwo źródłowe *Korespondencja Adama Vetulaniego z Miroslavem Boháčkiem* pod redakcją E. Dziurzyńskiej, oraz foldery wystaw. Przedstawiono 3 referaty na posiedzeniach naukowych.

Opracowała
Rita Majkowska